

Biskoppens manuskript fra foredrag på Folkehjem, Aabenraa, 31. januar 2009 kl. 9.45-10.30:

Visioner for menighedsrådenes arbejde

Den egentlige betydning af menighedsrådsarbejde

Tillykke med valget til en ny periode i menighedsråd!

Nogle nye, andre garvede. Nogle med en forventning om at nu skal der virkelig ske noget (godt) i sognet, andre med mere beskedne forventninger (måske med skuffelser i bagagen).

Nogle har med glæde ladet sig opstille og vælge, andre har mere skullet lade sig trække til truget.

Men da jeg stod op i morges, var jeg klar over, at det går ikke at bruge små ord om det, som I står ved indledningen af. Jeg begynder med at bruge store ord, fordi jeg mener, at det er det eneste, der svarer til den egentlige betydning af at være menighedsrådsmedlem. Nogle vil måske mene, at jeg svinger mig lidt for højt op, men det kan ikke være anderledes.

Menighedsrådsarbejdet ligner andet frivillighedsarbejde i f.eks. skolebestyrelse ell. foreningsliv – kan også ligne en politisk opgave, men: det er vigtigere end det alt sammen. Der er en betydning af det, I udfører som menighedsrådsmedlemmer, der overgår alt, hvad I ellers kunne være blevet repræsentanter i – hvad enten I så kunne komme til at sætte jeres fingeraftryk på den sønderjyske sygehusplan eller linjeføringen for Sønderborg-motorvejen eller styrke jeres lokalsamfund gennem frivilligt arbejde for lokale foreninger – altsammen vigtigt – og dog: ikke af samme betydning som det at være valgt til at være menighedens repræsentant i den lokale kirke.

Medarbejdere på hinandens glæde

Hvad er det anderledes? Apostlen Paulus taler et sted (2. Kor. 1,24) om, at han ikke er herre over menighedernes tro, men at han er medarbejder på deres glæde. At være valgt til at gøre noget for den lokale menighed er at blive gjort til medarbejdere på hinandens glæde. Af gode grunde noget vigtigere end alt det vigtige, jeg nævnte før.

Mulig indvending: Det er en luftig og ukonkret beskrivelse af menighedsrådets arbejde! Nej – det er faktisk noget meget konkret! Når menighedsrådsløftet taler om at udføre menighedsrådsarbejdet, så folkekirken kan byde gode vilkår for den kristne menigheds liv og vækst, kan man udskifte ordet liv med glæde.

I skal være med til at styre folkekirken lokalt, men det egentlige perspektiv for folkekirken lokalt er, at den skal skabe glæde hos dem, der hører til den lokale menighed.

Dermed er folkekirken udover at have en masse konkrete arbejder, som I jo skal arbejde med i dag, samtidig tillagt en ufatteligt vigtig opgave, ja, den vigtigste opgave overhovedet i vores fællesskab.

Det lyder måske opskruet, men jeg kan ikke tænke på noget vigtigere i det menneskelige fællesskab end det, som kirken er til for. Og som menighedsrådsmedlemmer har I fået en særlig betroet opgave i den sammenhæng. Ethvert medlem af menigheden er selvfølgelig en slags medarbejder, men I er det i særdeleshed.

I skal være med til at skabe mulighed for nogle af de vigtigste erfaringer, mennesker kan gøre, erfaringer af trøst, erfaringer af frihed og frimodighed, erfaringer af håb, erfaringer af fællesskab og af glæde. Kirken er der for intet mindre – det er simpelthen dens opgave, dens mission. Og den kan selvsagt ikke varetages, hvis ikke der er nogen, der vil arbejde med på den.

Der er vitterlig erfaringer at gøre med den udskældte folkekirke, som er stærkere og inderligere, end de kan gøres de fleste andre steder. Men lad mig alligevel bruge fælles erfarings-eksempler til at

illustrere, hvad jeg mener.

Hvis en har prøvet at være bekymret for en elsket persons helbred, ja, så kan vedkommende i kirken få givet en frimodighed eller et håb, som gør, at man går opløftet derfra. Eller hvis en familie er blevet ramt af et dødsfald, så kan kirken være det sted, hvor man oplever at blive trøstet, sådan at man kan leve videre.

Eller hvis man står foran en vigtig beslutning, men ikke rigtig kan beslutte sig for, så kan et kirkebesøg få tingene til at stå klarere for en. Eller hvis man er trykket af noget, man har gjort, kan man opleve at gå fra kirken lettet for den byrde. Eller hvis man i virkeligheden synes, at man er lidt overset eller ikke rigtig kan øjne noget mønster i ens liv eller arbejde, ja, så kan et kirkebesøg give en en fornemmelse af, at der jo alligevel er mening med tingene.

I skal huske på disse erfaringer – og I skal tænke på, at det i virkeligheden er dem, som I har påtaget jer at være medarbejdere på, når I gør et stykke arbejde i menighedsrådet. Jeg er nødt til at spørge lige ud: Kan man gøre vigtigere erfaringer her i livet? Hvor ellers kan man få overskud til livet i de mest sørgelige eller trykkede situationer?

At tænke stort

Så jeg er nødt til at bede jer om at tænke stort om jeres menighedsrådsarbejde – og det kan selvfølgelig også være nødvendigt, når man sidder i kirkegårdsudvalget og skal tage stilling til indkøb af en ny havetraktor – eller i aktivitetsudvalget og skal finde en vikar til at tage sig af baby-salmesang. Det er hamrende konkret – og er samtidig med til at skabe forudsætningerne for de vigtigste, de mest livsnødvendige erfaringer, mennesker kan gøre i deres liv.

Kan der være en sammenhæng mellem disse meget konkrete menighedsrådsopgaver og så den der overordnede betydning af at have en kirke? I allerhøjeste grad. I den seneste menighedsrådslov er det kommet med, at menighedsrådsarbejde også handler om kirkens indhold, altså om den dybe betydning af hvorfor kirken er der. Det har det nu faktisk altid gjort, men vi var måske nok kommet til at puffe det temmelig langt ud i horisonten, så derfor kan det være vigtigt at fremhæve, at dette er perspektivet for at sidde i menighedsrådet. At være medarbejdere på hinandens glæde.

Ikke sådan at menighedsrådet nu har fået en finere opgave, end det havde før. Det afgørende er, hvad det alt sammen skal tjene til – og det skal man altså også engang imellem sætte ord på. Men at sørge for at der er en ordentlig belægning på stien hen til kirkedøren er også at arbejde på de andres glæde. I skal ikke begynde at skille tingene ad – først skal vi lige have ordnet de der ydre ting, og så skal vi i gang med at være inderlige. Nej, hold fast i, at det hele hører sammen – gør jer umage i detaljen, men lad netop detaljen være en detalje, dvs. en del af et større hele, som tjener det højeste formål.

At lyse op

Jeg vil gerne svinge mig endnu en smule højere op. Vor Herre siger selv et sted til sine disciple: I er verdens lys – man tænder ikke et lys og sætter det under en skæppe, men man sætter det i en stage for at det kan skinne for alle, som er i huset. Menigheden i det hele taget, men menighedsrådsmedlemmer i særdeleshed er sat på deres sted for at rage op, for at lyse op, for at aflægge vidnesbyrd om det vigtigste for mennesker overhovedet.

Kirken er her altså ikke bare som en smuk bygning fra gamle dage, og det der foregår inde i kirken er ikke bare fine gamle traditioner. Nej, i kirken siges og vises det vigtigste, der overhovedet kan siges til mennesker. Men hvordan skal folk dog få det indtryk, at det er så vigtigt, hvad der foregår i kirken? Er det ikke tværtimod noget af det mest overflødige – eller noget, der i stigende grad har

mistet sin vigtighed, mens en række andre ting som motorveje og miljøforanstaltninger og skolepolitik er blevet langt vigtigere for det enkelte menneske og for fællesskabet?

Nej, det er en kæmpeproportionsforvrængning. Menneskenes glæde er da af større vigtighed end hvor lang tid det tager at køre en lastbil fra Hamborg til Haderslev. Meningen i tilværelsen er da af større betydning end hvor tit man får udskiftet de hårde hvidevarer. Evnen til at leve videre og gøre det fattet og med mod har da ærlig talt mere at sige end prisen på et kilowatt strøm.

Men hvordan skal folk få øje på dette, hvordan skal de få proportionerne på plads – og specielt da i vores samfund? Ved at nogen viser, hvor vigtigt det er, ved at nogen gør sig den største umage omkring det, der tjener kirkens sag, og ved at de pågældende også selv får proportionerne på plads i deres liv ved at komme i kirken. Nogen må for pokker prøve at hjælpe folk til en rigtig prioritering. Nogle må påtage sig at lyse op. Og man kan altså kun gøre det ved selv at tage kirken alvorligt.

Nogle af jer vil måske tænke: lad os nu lige spise brød til – og det var slet ikke det, der fik mig til at gå ind i menighedsrådsarbejde. Alle de der store ord passer ikke til mig og min usikkerhed eller tvivl. Og jeg kan ikke fordrage, hvis jeg skal til at udstille mit indre.

Men det er overhovedet heller ikke det, jeg taler om: jeg taler om, at man gør sig umage også med alt det konkrete, som menighedsrådsarbejde handler om, og jeg taler om, at man står ved kirkens betydning ved selv at lette sig søndag morgen og bevæge sig hen til kirken, og jeg taler om, at man i menighedsrådet er villig til at sætte penge af til en besøgstjeneste, hvis det er det, der er brug for.

Så jeg er helt med på, at vi er ganske almindelige mennesker, og jeg er helt med på, at det drejer sig om konkrete opgaver. Det eneste, jeg ikke er med på, er, at vi reducerer betydningen af dem. Det er virkelig ufattelig vigtigt, hvad der foregår i et menighedsråd.

Menighedsrådets visionsdrøftelser

I den grønne betænkning (1492) står:

Udvalget skal anbefale, at menighedsrådene én gang i løbet af valgperioden formulerer visioner, mål og konkrete prioriteringer og indgår i en proces med fastlæggelse af prioriteringer på provstiplan. Det vil endvidere være naturligt at følge op på prioriteringerne en gang om året og eventuelt revidere disse. Menighedsrådet skal allerede i dag give en mundtlig orientering om den gennemførte og planlagte virksomhed en gang om året på et menighedsrådsmøde. Denne orientering bør tillige udarbejdes skriftligt, så den kan offentliggøres f.eks. i kirkeblad, dagspresse eller på sognets hjemmeside. Hvor omfattende denne orientering skal være, og om det skal være en egentlig mål-, prioriterings- og ressourceplan, kan være op til det enkelte menighedsråd.

Det er beskrivelse af noget, der allerede finder sted mange steder.

Alligevel opfordringer til jer i dag: Brug tid på at diskutere jeres opfattelse af og visioner for kirken på jeres lokale sted. Og læg så en målsætning, der er realistisk og nøgtern; realistisk på den måde, at I ikke planlægger de vilde og voldsomme forandringer, nøgtern på den måde, at I kun sætter jer mål, som I i hvert fald har delvis indflydelse på.

Det er hverken realistisk eller nøgternt at planlægge en fordobling af kirkegangen på to år. Men det er en rimelig målsætning at sige: Vi skal i de næste to år have 6 familiegudstjenester om året. Det er ikke nøgternt at sige, at vi skal have medlemsprocenten op på 100 ved at få døbt de indvandrere, der er i sognet. Men det er realistisk og nøgternt at sige, at i løbet af det næste år, skal vi have en kontakt med sprogcenter, indvandrerforening og lignende.

Om målsætning

At fastlægge en målsætning implicerer vigtige drøftelser i menighedsrådet og forudsætter, at menighedsråd, præster og andre ansatte trækker på samme hammel. Den målsætningsdebat og forsøg på at sætte mål kan så føre menighedsrådet til erkendelsen: vi mangler materiale, vi mangler erfaringer – eller vi kan ikke klare denne eller hin opgave alene. En del materiale, fx Kirke hos os – eller få provsten eller sognepræsten til at give et oplæg. Når det drejer sig om det, der ligger ud over den enkelte menighed, det enkelte sogns, muligheder eller område, så kommer den større enhed ind. Sætte gang i en lokal debat. Og den skal involvere alle medarbejdergrupper.

Sogn, provsti, stift

Også vigtigt at føre en drøftelse af, hvad provstiet skal, hvad stiftet skal, hvad folkekirken som sådan skal, men man må begynde: i det enkelte sogn, i den enkelte menighed. Det svarer både til den lutherske og også til vores folkelige danske kirkeforståelse: Menigheden er mennesker samlet om ordets forkyndelse og sakramenternes forvaltning. Der begynder kirken: med de konkrete mennesker, der er (og nu bruger jeg store ord) samlet med Vorherre.

Dermed er også sagt, at vi kan arbejde med at skabe gode vilkår derfor, men vi kan ikke alene bevirke det. Menighedens glæde er grundlæggende Guds gerning. Vi kan ikke planlægge åndens virke, men vi kan gøre alting så godt som muligt.

Opgaven er i den lokale menighed:

- at få forkyndt evangeliet
- at undervise
- i kampen om sandheden at sige til og sige fra

Målsætningen kunne da bestå i:

- at holde gudstjenester
- forrette kirkelige handlinger
- oprette undervisningsforløb og lignende

Visionsdrøftelse kan godt blive noget meget luftigt. Men det kan også blive noget meget konkret, simpelthen en diskussion om hvordan vi i det enkelte sogn gør vores arbejde ordentligt. Her dukker også spørgsmålet om den ordentlige prioritering, den ordentlige anvendelse af vore ressourcer op.

Min gamle biskop Johannes W. Jacobsen sagde engang til en præst, som var imod at tænke for målrettet på sin prædiken, fordi han ville lade Helligånden råde: Hvem siger, at Helligånden virker bedst, når vi er dårligt forberedte?

Konkrete visioner

Nogen skal engang imellem formulere opgaven. For 2½ år siden bad stiftsrådet mig om at formulere, hvad der kunne være visionen for kirkens arbejde i Haderslev Stift. Jeg skulle indtænke både præster og menighedsråd, provstier og stift. I dag vil jeg nøjes med det, som kunne være vigtigt at sætte til debat i det enkelte menighedsråd op til den kommende periode.

Min vision er:

Vision 1: *at ethvert folkekirkemedlem må møde det kristne budskab regelmæssigt, må opfatte kirken som hans/hendes, må opleve den som betydningsfuld i hans/hendes families tilværelse, derfor også må komme regelmæssigt i den, må opleve sig tiltalt af det, der foregår, og som en del af menigheden.*

For at dette kan ske skal **menighedsrådene**

- prioritere gudstjenesterne højt, både ressourcemæssigt og gennem egen deltagelse
- overveje hvilke særlige gudstjenester, der kan være behov for i sognet, herunder også alternative gudstjenestetidspunkter (svarende til folks behov – det sommetider lidt fantasiløse)
- yde klar information om og annoncering af gudstjenester
(bedre information – er kirkebladet det rigtige? bliver hjemmesiden opdateret? hvorfor bruger man ikke Kristeligt Dagblads gratis gudstjenestekalender?)
- tilvejebringe ”vejvisere” til gudstjenesten for ikke-kirkevante (lille lamineret tryksag eller lignende)
- se andre kirkelige aktiviteter i deres sammenhæng med gudstjenesten
- skabe et godt arbejdsklima omkring gudstjenesten og lytte til medarbejdernes synspunkter

For at dette kan ske skal **Præsterne**

- bruge en afgørende del af deres ressourcer på forkyndelsesopgaver
- møde inspiration til prædikenskrivning og gudstjeneste-forberedelse
- have mulighed for at indgå i kollegiale netværk omkring teologi og forkyndelse
- møde opbakning til gudstjenesten fra menigheden
- styrke forståelsen af de kirkelige handlinger som gudstjenester
- indgå i frugtbare samarbejdsrelationer om gudstjenesten med øvrige medarbejdere

For at menighedsrådene kan varetage deres opgave optimalt, skal **stiftet**

- sprede information om frugtbare initiativer
- medvirke til gode ordninger omkring kirkekor og anden gudstjenestemusik
- tilvejebringe inspirations-fora for medarbejderne ved gudstjenestetilrettelæggelse
- bakke op om sognes og provstiers målsætnings-projekter
- yde projekthjælp, når det drejer sig om nye initiativer
- rådgive grundigt ved ansættelse af præster og andre kirkelige medarbejdere
- opmuntre til kirkegang

ligesom **stiftet**, for at præsterne kan varetage deres opgave optimalt, skal

- arbejde for tilstrækkelige præstelige ressourcer til den kirkelige ”kerneydelse”
- tilskynde til efteruddannelse
- selv tilbyde kursus og efteruddannelse
- ”demonstrere” gudstjenestens betydning og give kvalificeret rådgivning derom

Vision 2: *at ethvert folkekirkemedlem som en selvfølge må søge præstens hjælp i vanskelige situationer, må opleve kirkebygningen som et rum, hvor man kan komme i rådvildhed, sorg eller sinds-oprør, og menighederne som åbne for menneskers nød*

Sognene skal

- have en menighedspleje udbygget efter de lokale forhold
- have kontakt med diakonale institutioner og organisationer i forhold til særlige behov
- have åbentstående kirker, gerne med netværk af opsynsfolk eller lignende

Præsterne skal

- have personlig og uddannelsesmæssig ballast til at varetage sjælesorg og rådgivning
- have diakonale netværk at henviser til i forhold til konkrete behov

Stiftet skal derfor

- understøtte vejledning (supervision), både for institutionspræster og sognepræster
- etablere temadage o.l. omkring diakonale emner, f.eks. besøgstjenester
- understøtte ansættelse af diakonale medarbejdere i sogne eller provstier
- have et diakonalt diskussionsforum eller diakonalt stiftsudvalg
- medvirke til ordninger, så kirkerne kan holdes mest muligt åbent

Vision 3: *at folkekirken på sogneplan, provstiplan og stiftsplan må være et lærested, og at den må udnytte alle tænkelige samarbejdsmuligheder med skoler og andre institutioner og organisationer*

For at dette kan ske skal **menighedsrådene**

- etablere indledende konfirmandundervisning
- tilvejebringe tidssvarende undervisningsfaciliteter
- etablere kontakter til skoler og ungdomsuddannelser
- etablere skoletjenester i alle provstier
- arrangere baby-salmesang, rollespil eller andre tilbud for unge, inspirationsdage for dåbsforældre o.l. ud fra sognenes behov og muligheder, evt. i samarbejde med andre sogne

Vision 4: *at enhver ikke-kristen må blive præsenteret for det kristne budskab og som et minimum blive klogere på, hvad kristendommen er*

For at dette kan ske skal **menighedsrådene**

- have overblik over og gerne etablere kontakt til ikke-kristne grupperinger i sognet
- indgå samarbejde med migrant-menigheder (og vise disse gæstfrihed) og udnytte deres muligheder i forhold til kristent vidnesbyrd blandt ikke-kristne
- etablere et tværkulturelt tilbud i hvert fald i alle købstæderne

Vision 5: *at kristendommen må komme til orde i den almindelige folkelige debat i medier m.m. i alle tilfælde, hvor det er relevant, og at den i disse sammenhænge må fremtræde forståeligt og vedkommende.*

For at dette kan ske skal menighedsrådene

- arbejde målrettet med information og kommunikation
- have integreret kirkeblad og hjemmeside med hyppig opdatering
- have en informations-ansvarlig
- ”stille op” hvor livssyns-spørgsmål er til debat

Vision 6: *at menighederne må være så engagerede af og i disse opgaver, at der altid kan findes frivillige, og at disse frivillige i menighedsråd og andre steder oplever deres arbejde som meningsfuldt og udbytterigt.*

For at dette kan ske skal **menighedsrådene**

- have velfungerende menighedsrådsmøder
- have klare ledelses-former, der også indebærer, at kirkerne er gode arbejdspladser for de kirkeligt ansatte medarbejdere
- have en god oplevelse af samarbejdet med provsti og stift
- inspireres gennem kontakter til venskabsmenigheder

- arbejde målrettet med langsigtet forberedelse af menighedsrådsvalg
- skabe gode vilkår for frivillige i sognene.

Afslutning

Endnu engang: til lykke med den ufatteligt vigtige opgave. I gamle dage: til lykke og velsignelse (meget højtideligt). Men jeg vil godt slutte på denne lidt højtidelige måde – gid jeres arbejde må blive til lykke og velsignelse!

Vi skal ned på jorden, når vi diskuterer menighedsrådsarbejde, men vi skal ikke glemme det høje eller store perspektiv.